

Instruktion för Karlstads brandkår 1869

Kap 1 Om brandkårens materiel

§1

Varje vid brandkåren anställd person bör med omsorg vårda den materiel, honom blivt anförtrodd, och tillse att densamma ständigt är i fullt brukbart skick, varjämte avdelnings- och sprutcheferna äro inför brandchefen ansvariga för den materiel, som blivt ställd under deras vård eller tillsyn

§2

Anses ny materiel böra inköpas eller befintlig materiel väsentligen ändras, ingives skriftligt förslag till brandchefen, som föredrager ärendet vid befälets nästa sammankomst och, om förslaget vinner erkännande, hos drätselkammaren anmäler behovet av tillökningen eller förbättringen.

Mindre bristfällighet bör, genom vederbörande avdelnings- eller sprutchef, anmälas hos brandchefen, för erhållande av order till reparations verkställande

§3

Räkning å kostnad för ny materiel eller för ändring eller reparation av befintlig materiel eller utrustning skall, för likvids erhållande hos drätselkammaren, vara med brandchefens attest försedd.

Kap 2 Tjänsteföreskrifter A Allmänna

§4

Såsom igenkänningstecken äro följande färger antagna, nämligen för;

Släckningsavdelningen, alla sprutor	röd
Vaktavdelningen	gul
Bärgningsavdelningen	blå
Rivningsavdelningen	röd och vit
Vattenhämtningsavdelningen	vit
Reservavdelningen	blå och gul

Huvudstandaret har släckningsavdelningens (röd) och avdelningstandar sin avdelnings färg

För brandchefen; ropare och bricka på bröstet i rött band med kårens fyra färger

För undre brandchefen; bricka å bröstet i rött band

För adjutant och standarförare; bricka å bröstet i rött band

För avdelningschef, sprutchef, strålförare och ordningsmän; bricka å bröstet med den eller de färger avdelningen antagit

För sprutmanskapet; röd bricka å bröstet med sprutans nummer i övre kanten och medlems under

För övriga avdelningar; bricka å bröstet med avdelningens färg och medlem nummer

§5

Vid övningsmöte eller brandställe måste varje medlem bära sitt tjänstetecken

§6

Befälsperson bör med lugn utdela sina befallningar, tillse att dessa bliva ordentligt utförda, samt aldrig i oträngt l själva lägga hand vid arbetet

§7

Medlem av en avdelning av brandkåren är skyldig att, när behovet så fordrar, vid annan avdelning tjänstgöra.

Varje sprutas eller avdelnings manskap lyda dock enbart de order, som av eget befäl utdelas.

§8

Allt arbete bör under tystnad förrättas.

§9

Det manskap, som för pågående arbete icke är behövt, samlas kring sitt standar.

§ 10

Vid övningsmöte och om möjligt även vid brandställe låter avdelningschef och sprutchefer genom ordningsman anställa upprop å befäl och manskap. Innan avdelning efter slutat arbete, vartill hör sprutors och övrig materiels återförande till dess förvaringsrum, hemförlovas, anställes ytterligare upprop. Manskapet uppropas efter nummer inom varje avdelning eller sprutlag.

§ 11

Avdelnings- eller sprutchef bör väl tillse, att uttagen materiel, efter avslutad övning, genast återföres till sitt förvaringsrum och, efter eldsvåda, noga inventeras. Har något av materielen fått skada eller förkommit bör rapport därom till brandchefen avgivas.

§ 12

All utdelning av spritdryck, utan brandchefens tillstånd, vare förbjuden. Öl kan, med tillstånd av avdelnings- eller sprutchef till manskapet utdelas. Skulle någon vid övningsmöte eller eldsvåda inställa sig berusad, varde han till polisbetjäning överlämnad.

§ 13

När brandsignal gives skall varje kårens medlem, utan dröjsmål, begiva sig till det ställe, där han har materiel att avhämta och, med densamma försedd, skynda till brandstället, varefter han uppsöker sin avdelnings standar och där stannar, för att vederbörandes befallningar avvakta; spruta får dock ej ur spruthus tagas förr än sprutchef, strålförare eller ordningsman hunnit anlända; och vare den, som vid sprutans uttagande förer befälet, ansvarig därför, att slang, strålrör, pyts, stege eller annan för sprutans användande nödig utrustning ej bliver kvarglömd. Är materielen uttagen när medlem till avhämtningsstället anländer, begiver han sig genast till brandstället.

§ 14

Sprutas ankomst till brandstället skall av den, som befälet över henne då förer, hos den som, som vid brandstället har högsta befälet ofördröjligen anmälas för erhållande av order om sprutan placering. Skulle någon, som äger föra högsta befälet, icke hava anlänt, bör sprutchefen placera sprutan där han tjänligast finner, skolande dock, så snart brandchefen ankommit, till honom inrapporteras var sprutan finnes.

§ 15

Medlem, som vid eldsvåda, på ett eller annat sätt sig utmärkt må efter avdelnings- eller sprutchefs anmälan, till lämplig belöning anmälas.

Mottagande av erbjuden gåva, för arbete vid eldsvåda, vare förbjudet. Så framt det ej sker med brandchefens samtycke.

§ 16

Avdelnings- eller sprutchef må, om han så nödigt finner, utfärda speciell instruktion för sina underlydande, vilken dock måste stämma överens med brandordningen och denna instruktion och i styrkt avskrift brandchefen meddelas.

Har avdelning behov av förstärkning anmäles sådant hos brandchefen, som därom giver order.

§ 17

Varje medlem av brandkåren bör i synnerhet väl känna vad honom särskilt, är uti denna instruktion ålagt.

B Enskilda

§ 18

Standarförare placerar standaret på det ställe, som av vederbörande chef anvisas.

§ 19

Adjutanterna infinna sig vid huvudstandaret för att emottaga och till vederbörande överbringa brandchefens order, eller i händelse brandchefen ännu ej anlänt, för att emottaga rapporter och meddelanden.

§ 20

Vattenchef bör noga utröna och skriftligen anteckna belägenheten av alla vattenhämtningsställen inom och invid staden, så väl å allmänna platser som och i enskilda gårdar. Han skall ock årligen inom februari månads utgång uppgöra och till brandchefen överlämna förslag till sådan fördelning av disponibla dragare till vattentunnor i gårdar, varest häst ej finnes, som i § 8 mom. 2 av brandordningen föranleder. Vid eldsvåda bör vattenchef, efter lokala förhållanden och andra omständigheter, på ändamålsenligaste sätt ordna vattenframskaffningen.

Skulle staket eller skjul stå till hinder för vattnets hastiga framskaffande, bär anmälan därom göras hos brandchefen, vilken om han finner det nödigt, rivning anbefaller.

Är marken av den beskaffenhet, att man ej utan svårigheter kan med vattenhämtningskärnen framkomma till sprutorna, böra större kar anskaffas, för att tjäna som reservoar, från vilka vattnet medelst langning frambringas till sprutorna.

När längre vattenlangningskedja behöver bildas, anmäles sådant till brandchefen, för erhållande av order om biträde från reserv- eller andra avdelningar.

Ordningsmännen användas för att visa vattenkörare vart de böra frambringa vattnet, dels och för att bilda och sammanhålla vattenlagningskedjor.

§ 21

Rivningschef bör rekognosera terrängen omkring brandstället i avsikt att utröna huruvida rivning av hus eller plank är nödigt för att hindra eldens utbredande eller underlätta släckningsåtgärderna, samt rapport i berörda avseenden till brandchefen avgiva. Han bör ock söka på lämpligt sätt förekomma att lysgas utströmmar i brinnande lägenhet.

§ 11

Bärgningschef har att, med iakttagande av vad brandordningens 8 § honom åligger, i övrigt tillse att vid bärgning all överilning undvikas. Ordningsmän och manskap vid bärgningsavdelningen bör vara övade, att förmedelst de s.k. räddnings- eller hakstegarna stiga upp i våningarna. Dit uppkomna upphissa de block, räddningssäcker och annan för bärgningen behöflig materiel, medelst de särskilda linor som höra ordningsmannens utrustning.

Det egentliga arbetet med nedfirande av personer eller effekter förrättas av det på marken stående manskapet. Då däremot de, vilka uppgått i det hus, ur vilket bärgning sker, bör, sedan fönsterposten blivit borthuggen och hissinnrättningen på säkert och lämpligt sätt fästad, genom fönstret bringa det som skall nedfiras, säkert fäst vid hisslinan, och , om så erfordras med särskilda tåg belagt.

Ingen får stå rätt under det fönster, genom vilket bärgning sker.

Till erhållande av biträde att från elden forsla vad bärgat är må bärgningschef hos brandchef göra anmälan.

Bärgningsavdelningen bör synnerligen lägga sig vinning om att det som bärgas, så vitt möjligt, ej bliver genom bärgningsåtgärderna skadat, samt att låta det bärgade godset bevaka.

§ 23

Den förste av vaktavdelningens medlemmar, som till brandstället ankommer, posterar sig genast vid huvudingången till det brinnande huset. De, vilka därefter anlända, fatta posto vid övriga ingångar till det brinnande huset eller gården. I den mån mera vaktmanskap infinner sig, besättas så väl befintliga genomgångar å angränsande hus som även de bredvid varande gatorna, de sistnämnda på det sätt, att manskapet ställer sig på en linje tvärs över gatan med större eller mindre mellanrum.

Denna avspärning, varmed avses att förhindra obehöriga personers framträngande, bibehålles intill vederbörande chefer eller ordningsmän hunnit anlända och annorlunda bestämt.

För övrigt åligger det vaktavdelningen, dels att icke, utan särskilda order från brandchefen, vaktchef eller ordningsman vid avdelningen, låta genom posteringarna eller bevakningskedjorna passera andra än;

Medlemmar av vederbörande ämbetsmyndigheter, befäls personer vid kåren och åtföljande manskap, manskap, tillhörande någon inom bevakningskedjan varande avdelning samt;

Personer som hava sin bostad uti avspärrat hus, dels och att tillbakahålla och hövligt avvisa dem, som möjligen vilja framtränga, varvid, om så erfordras, handräckning av polisbetjänt må påkallas.

§ 24

Reservchef uppställer sin avdelning på lämpligt avstånd från brandstället och avvakta brandchefens vidare order.

§ 25

Sprutchef åligger att skaffa sig noggrann kännedom om sprutans sammansättning och fördelaktigaste sättet att använda henne. Innan sprutan, efter slutat övningsmöte eller släckningsarbete ställes in i sitt förvaringsrum bör sprutchefen och sprutlagare noga efterse om sprutan, slangarna eller andra för sprutans användande nödiga delar tagit skada och rapport därom till brandchefen avgiva.

Sprutchef bör undervisa de vid hans spruta anställda strålförare och ordningsmän huru sprutan iordningställes och begagnas.

På jämn mark uppställes sprutan i jämnhöjd med henne tillhörig reservoar.

Pumpning bör ske med fulla pumpslag.

Pumplag, som icke är i verksamhet, skall uppställas, och pumplag, som vid pumpning användes, vid pass var femte minut avlösas.

Vattenlangare avlösas ungefär två gånger i timmen. Längre slang bör ej användas än som erfordras för eldens riktiga angripande.

Under marsch placeras de starkaste karlarna vid tistelstången; ordningsmännen taga plats å ömse sidor om sprutan.

Sprutchef bör i synnerhet tillse att strålförare fullgör sitt åliggande med all omtanke och noggrant iakttagande av erhållna instruktioner.

Vid köld bör pumpning, om möjligt, oavbrutet äga rum: är vattentillgången knapp lämnas därför hellre en eller annan spruta obegagnad, än man riskerar att alla sprutorna bliva genom isbildning satta i overksamhet.

§ 26

Strålförare bör antaga en för eldens angripande så gynnsam position, som möjligt, i jämnhöjd med och nära intill eldens rot och så belägen att vattenstålen ej framtränger mot blåst. Hinder för intagande av fördelaktigaste position bör, efter behörig prövning, genom rivningschefens försorg, undanröjas. Kan strålförare ej, vid intagande av sådan position, medföra slangen och strålröret, upphissas dessa efteråt medelst det tåg, som till strålförarens utrustning hör. Strålförare bör ock tillse att han lätt kan meddela sig med sprutchefen.

Såsom allmänna regler i avseende på vattenstrålens behandling meddelas;

Strålen bör ej riktas mot fönsterrutor, varigenom dessa slås sönder och elden kan erhålla förökad näring genom ett sålunda uppkommet luftdrag. Har elden ej ännu utbrutit i ett avstängt rum, böra ej fönster, dörrar eller luckor till detta öppnas förr än tillräcklig tillgång på vatten till eldens motande finns i sprutorna. Helst bör man inrikta vattenstålen genom en så liten öppning som möjligt. Är man då ej i stånd att urskilja var elden har sin rot, riktas strålen på försök hit och dit, till dess ett sprakande ljud, i förening med utveckling av vattenångor, angiver att man träffat roten.

Strålen bör riktas så att den med starkaste kraft träffar det brinnande stället. Att låta vattnet i form av regn uppifrån falla med på elden, kan ofta bidra till eldens närande i stället för att motverka eldens kringgripande; vadan ock strålföraren bör, såsom ovan nämnt är, bemöda sig att komma i jämnhöjd med och nära intill elden samt undvika att rikta vattenstrålen mot blåst eller låta den passera genom lågorna, innan den träffar det brinnande ämnet

Vid inträde i rum, uppfyllt av rök, bär strålföraren framgå i lutande ställning med en våt ylleduk eller näsduk i munnen. En eller två andra personer böra då finnas i hans närhet; att honom bistå, för den händelse han blir vanmäktig av rök eller hetta.

När, i boningsrum, elden ännu ej hunnit gripa omkring sig i betydlig grad, bör ej onödig skada förorsakas genom användande av för mycket vatten. I dessa fall begagnar man helst en mindre spruta.

Trappor och sådana delar av en byggnad, som tjäna till underlag för andra, bör i synnerhet skyddas mot elden.

Hava oljor, spirituösa eller hartsartade ämnen fattat eld, är vattnets användande till släckning ej blott onyttigt, utan kan även vara skadligt i det att de brinnande ämnena bliva mer utbredda, och lättare förorsaka eldens spridande. Sådan eld bör man om möjligt söka kväva med våta täcken, aska, jord, gödsel eller dylikt. Kan det ej ske, bör man på allt sätt söka skydda tillstötande delar av byggnaden från att antändas.

Utdrag ur stadens brandordning

Kap 1

Stadens indelning i vissa branddistrikt

§ 1

Staden indelas i tre distrikt;

Första branddistriktet innefattar staden väster om Järnvägsgatan med stadsdelen Klara jämte Kvarnberget och de väster om staden belägna landerierna

Andra branddistriktet innefattar staden mellan Järnvägs- och Östra Torggatorna samt Orrholmen och Viken

Tredje branddistriktet innefattar staden från Östra Torggatan, öster ut med stadsdelen Haga jämte Herrhagen, Kanikesnäsholmen samt landerierna öster om staden

Stationerna för stadens sprutor bestämmas av magistraten, dock att minst en spruta finns inom varje distrikt

Kap 5

Brandsignaler

§ 34

Eldsvåda tillkännagives genom klämtning i domkyrkans torn och larmsignal med trummor å gator och allmänna platser

Då eldsvåda yppas nattetid, eller emellan klockan nio på aftonen och sex på morgonen, tillkännagives densamma jämväl genom två kanonskott från plats, som av magistraten bestämmas, och skall för att utvisa den trakt av staden, där elden är lös, från kyrkotornet på stång uthängas, vid dagsljus 1,2 eller 3 röda flaggor och vid mörker 1,2 eller 3 lyktor, allt efter som elden utbrutit i första, andra eller tredje branddistriktet.

§ 35

Eldsvåda tillkännagives genom klämtning med stora klockan.

§ 36

Eldfara i första branddistriktet signaleras med ett klämtslag, i andra distriktet med två slag och i tredje distriktet med tre slag. Klämtslagen skola vara starka och, då flera slag utgöra en signal, följa tätt på varandra. Emellan varje signal göres ett kort uppehåll, men längre i mån som eldfaran minskat, dock skola signalerna fortfara, tills elden upphört eller vederbörande anbefallt deras inställande.

§ 37

Då eldsvåda utbrutit i särskilda distrikt, utmärkes sådant ömsevis, den farligast med slag å stora klockan och den mindre med slag å lilla klockan

Kap 9 Böter

§ 53

Mom. 1

Utebliver vid eldsvåda någon av brandcorpsens medlemmar utan laga förfall eller annan giltig orsak, böte för varje full timme, efter det brandsignal givits, eller han därom fått kännedom, förman med 2 rdr och manskap 50 öre

Mom. 2

Ägare till hästar eller andra dragare och fordon, som, utan giltigt hinder, underlåter att vid eldsvåda, efter given brandsignal, dem framskaffa och tillhandhålla, böte för första timmen 3 rdr och, om han därefter, oaktat erhållen behörig tillsägelse, uteblir, dessutom från 10 till 50 rdr efter omständigheterna.

Mom. 3

För förfallolöst uteblivande från övningsmöte, sedan detsamma blivit kungjort, på sätt i § 15 säga, böte befäl 3 rdr och manskap 1 rdr.

§ 15

Mom. 2

Kallelse till övningsmöte sker genom kungörelse i stadens tidningar och medelst anslag på offentligt ställe.

Mom. 4

Husbonde, som utan giltigt skäl vägar inrullerat manskap att sig vid eldsvåda eller övningsmöte infinna, vare förfallen till lika böter med förman, som vid dylika tillfällen uteblir

Mom. 5

Bortgår någon utan tillåtelse från anvisat arbete vid eldsvåda eller övningsmöte, eller därunder mot förman visar olydnad eller uppstudsighet, böte från 1 till 20 rdr efter omständigheterna.

§ 58

Av böter tillfalla hälften brandcorpsens kassa och andra hälften åklagaren. Men där angivare finnes, njute denne hälften av åklagarandelen

Avskrift gjord av Värmlands Brandhistoriska Klubb efter original vars äldre bokstäver och meningsbyggnad i vissa avsnitt varit svår att tolka. Januari 2012. Kopia av original är framtaget av Karlstads kommunarkiv.